

ŚCIEŻKA BIOGRAFICZNA RÓWNINY WOŁOMIŃSKIEJ

„ZIEMI NORWIDA I CUDU NAD WISŁĄ”

KRAJOBRAZ KULTUROWY

Równiny Wołomińskiej
z portretami
/postaci znanych i mniej znanych/
w tle...

Krajobraz kulturowy Równiny Wołomińskiej z portretami /postaci znanych i mniej znanych/ w tle...

„Krajobraz kulturowy” to krajobraz
przekształcony przez człowieka w wyniku rozwoju
cywilizacyjnego,

jest on ściśle powiązany z aktywnością ludzką

- ze sztuką (szczególną sferą świata ludzkiego),
estetyką, przestrzenią geograficzną, nauką,
historią, ekonomią – **w przeszłości i współcześnie...**
- odbierany w perspektywie wartości materialnych
i niematerialnych, ale też pożytków,
- odnoszący się do tożsamości i kultury regionu,
- tworzący swoistą „mozaikę” łączącą zróżnicowane
elementy/postacie, ale z przyczyn organizacyjnych
prezentacji wybór postaci i wątków został zawężony
(do historii sztuki, historii i religii).

Gmina DĄBRÓWKA

Cyprian Kamil Norwid

(ur. 24.09.1821 r. w m. Laskowo Głuchy
zm. 23.05.1883 r. w Paryżu)

przyszedł na świat 7 km od Dąbrówki,
gdzie został ochrzczony w miejscowym
kościółce. Z tamtego okresu zachował się
akt jego chrztu, na cmentarzu
parafialnym symboliczny nagrobek matki
Ludwiki ze Zdzieborskich (zm. w 1825 r.)
oraz oryginalnie zachowany dwór
w Gołuchach.

od 1825 – mieszkał w Strachówce
u prababki

od 1830 – mieszkał w Warszawie
z ojcem (zm. w 1835 r.) i bratem

od 1842 – przebywał na emigracji

1883 - zmarł w przytułku
Św. Kazimierza w Paryżu.

Dworek Norwidów we wsi Laskowo Głuchy,
rycina z 1839 r.

Nie było dla nich miejsca w gospodzie
rycina z 1850 r.

Gmina JADÓW

hr. Stanisław Kostka Zamoyski
(1775 -1856) herbu „Jelita” XII ordynat
Zamościa,

od 1821 roku właściciel dóbr jadowskich
i kamieńczykowskich o pow. 16 tys. morgów
(ok. 9 tys. ha), które otrzymał od rządu
w zamian za odstąpienie twierdzy Zamość.
W 1823 r. dokonał lokacji miasta i Jadów
otrzymał prawa miejskie (do 1869 roku
za jego czasów miejscowość przeżywała okres
światności. Z tego okresu zachował się rynek
o wym. 220 x 140 m (np. Rynek St. Warszawy
ma wym. 90 x 70 m).

hr. Andrzej Zamoyski (1800-1876)
od 1831 r. władał Jadowem.

gen. Gustaw Orlicz Dreszer
(ur. 1889 w Jadowie, zm. 1936 w Gdyni),

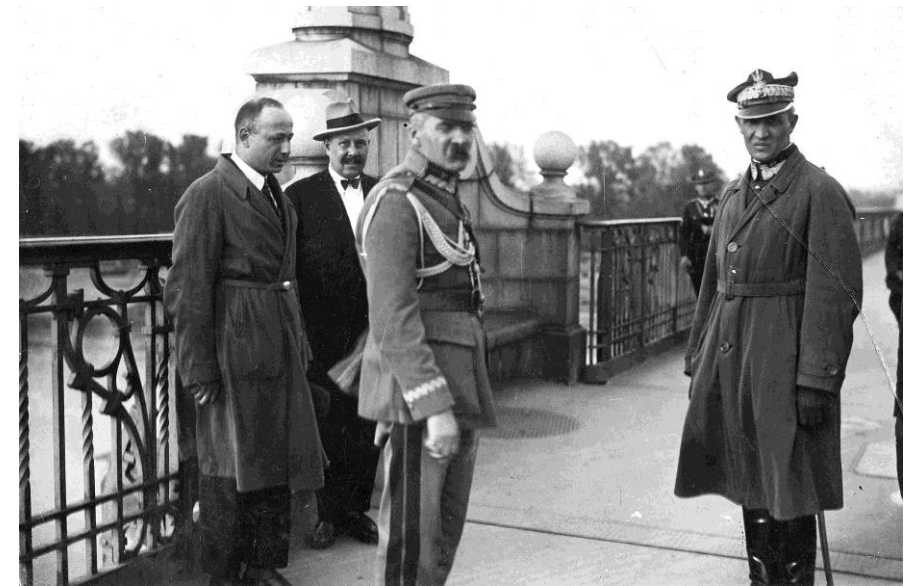
od 1900 r. rodzina zamieszkała w Częstochowie,
żołnierz Legionów Polskich,

członek Polskiej Organizacji Wojskowej,
kawalerzysta,
uczestnik I wojny światowej i wojny
z bolszewikami w 1920 r.,
jeden z najbardziej barwnych oficerów
II Rzeczypospolitej, łączący zwalczające się
obozy polityczne,
zakochany w wizji Polski związanej z morzem

w czasie przewrotu majowego stanął na czele
wojsk Piłsudskiego,
zginął w katastrofie lotniczej nieopodal Gdyni.

Hr. Stanisław Kostka Zamoyski,
XII ordynat Zamościa, właściciel Jadowa

Gen. Gustaw Orlicz - Dreszer z Marsz. Józefem Piłsudskim
na Moście Poniatowskiego w Warszawie
podczas zamachu majowego 12 maja 1926 r.

Gmina KLEMBÓW

Gen. Franciszek Żymirski (1778-1831)

od 1822 roku właściciel Klembowa,
fundator kościoła parafialnego, jeden
z dowódców powstania listopadowego,
poległ pod Olszynką Grochowską.
Jego prochy są złożone w klembowskim
w kościele.

s. Faustyna (Helena Kowalska) (1905-1938)

mistyczka, stygmatyczka, zakonnica
Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej
Miłosierdzia, propagatorka kultu
miłosierdzia Bożego, w latach 1924-
1925 pracowała u Aldony i Samuela
Lipszyców, kanonizowana 30.04.2000
roku przez Jana Pawła II.

Gen. Franciszek Żymirski,
właściciel Klembowa w latach 1822-1831

Dom Św. Faustyny w Ostrówku,
willa modrzewiowa z pocz. XX w., wówczas własność rodziny Lipszyców

Gmina KOBYŁKA

Biskup Marcin Załuski (1700-1768)

właściciel Kobylki w I poł. XVII w., biskup draceński, sufragan płocki, opat cystersów w Sulejowie, fundator kościoła jezuickiego w Kobylce zwanego „Perłą baroku”. Pod koniec życia zrzekł się godności biskupich, wstąpił do zakonu jezuitów i pozostał tu do końca życia.

Należał do słynnej rodziny – założycieli Biblioteki Załuskich - pierwszej Biblioteki Publicznej Rzeczypospolitej w W-wie (tzw. Dom pod Królami).

Od 1780 uznana jako polska biblioteka narodowa - jedna z największych bibliotek świata drugiej poł. XVIII wieku, jedna z pierwszych w Europie pierwsza w Polsce.

Późnobarokowa bazylika pw. Św. Trójcy w Kobylce, wzniesiona w l. 1736-1740
wg proj. Guido Antonio Longhi

KOBYŁKA c.d.

Na zdjęciach wnętrza Bazyliki:

- ❑ Prezbiterium i ołtarz główny
- ❑ Empory w prezbiterium
- ❑ Kaplica Ogrójca wybudowana w l. 1755 – 1763 na południowej elewacji kościoła (artystyczne freski i rzeźby ukrzyżowanego Chrystusa, Matki Boskiej Bolesnej, Św. Jana Ewangelisty i dwóch łotrów na krzyżach)
- ❑ Stacje Męki Pańskiej - polichromie zewnętrzne na wschodniej elewacji kościoła

Dom pod Królami

Warszawa ul. Hipoteczna 2

pałacyk Mikołaja Daniłowicza,
powstał w latach 1616-1624

Od 1736 r. własność bp Andrzeja
Załuskiego, gdzie ulokowane zostały
zbiory biblioteczne brata Józefa
Załuskiego

7 sierpnia 1747 r. - to data powstania
pierwszej w Polsce Biblioteki Narodowej

Na dachu w wieżyczce założono wówczas
obserwatorium astronomiczne.

W 1794 r. Biblioteka Załuskich
liczyła: ok 400 tys. druków,
ok. 20 tys. rękopisów,
ponad 40 tys. sztychów.

Biblioteka istniała do 1795 roku.

Caryca Katarzyna II zarekwirowała zbiory
i zostały one wywiezione do Petersburga.

W 1824 roku pałacyk przebudowano
i wyeksponowano rzeźby królów.

Obecnie jest to siedziba ZAiKS-u.

Dom pod Królami, 1907 rok

jedna z najmniej znanych zabytkowych budowli Warszawy
- o ciekawej przeszłości i zachwycającym wyglądzie

Gmina MARKI

Bracia Briggs - Edward, Alfred i John, przedsiębiorcy angielscy w 1883 roku zakupili tereny Marek i uruchomili tu jedną z największych i najnowocześniejszych wówczas przędzalni wełny w Europie Środkowo-Wschodniej. Bracia Briggs oprócz fabryki zbudowali także osiedle robotnicze i szkołę elementarną (obecnie MOK). W 1883 r. Dzięki braciom Briggs po raz pierwszy na Mazowszu zastosowano oświetlenie elektryczne.

W roku 1897 uruchomiono linię kolei konnych łączących Targówek z Pustelnikiem, przekształconą w 1899 w trakcję parową i przedłużoną do Radzimina.

W 1911 po śmierci starszych braci właścicielem fabryki został Alfred Briggs, który zmarł w 1925.
W 1945 roku fabrykę upaństwowiono.

Pałacyk Briggsów w Markach, wzorowany na stylu kolonialnej Anglii, wzniesiony 1883-1885, według projektu Antoniego Beilla

Gmina RADZYMIN

Michał i Eleonora Czartoryscy

w II połowie XVIII wieku

właściciele dóbr radzyńskich.

Po śmierci Księcia Michała Czartoryskiego - wielkiego kanclerza litewskiego, dziedziczką Radzyna została Eleonora. Wybudowała ona okazały pałac otoczony parkiem krajobrazowym, sławnym ówczynie w całej Rzeczypospolitej.

W 1781 r. księżna ufundowała kolegiatę (1773-1780) z dzwonnica, szkołę elementarną oraz przytułek dla ubogich.

W 1785 roku Król Stanisław August Poniatowski na prośbę wujenki, Eleonory Czartoryskiej nadał miastu prawo do organizowania targów i jarmarków, które odbywają się do dzisiaj.

Książę Edward Lubomirski

(1795-1823)

dziedzic Radzyna w I poł. XIX w.

wielki filantrop, fundator Szpitala Dzieciątka Jezus, Instytutu Głuchoniemych, Instytutu Chorób Ocznych w Warszawie. W testamencie zapisał na rzecz Radzyna pałac oraz znaczną sumę pieniędzy, co pozwoliło na wzniesienie ważnych budowli publicznych i rozwój miasta w XIX wieku.

Kolegiata pw. Przemienienia Pańskiego w Radzyminie, wzniesiona w l. 1773-1780
wg proj. Jana Chrystiana Kamsetzera

RADZYMIN c.d.

Miasto papieskie i Cudu nad Wisłą

Ojciec Święty Jan Paweł II
(1927-2005)

dn. 13.06.1999 r. nawiedził Radzymin
i Cmentarz Żołnierzy Polskich 1920 roku,
gdzie spoczywają szczątki żołnierzy
polskich poległych w Bitwie Warszawskiej.
Cud nad Wisłą – malowidło H.Rosena
znajduje się w Castel Gandolfo.

kpt Stefan Pogonowski
(1895-1942)

bohater bitwy o Radzymin w 1920 r.
Jego działania dały początek
kontrofensywie Polaków
i przyczyniły się do zwycięstwa
nad bolszewikami.
Pośmiertnie odznaczony
Krzyżem Virtuti Militari.

Gmina POŚWIĘTNE

Joachim Lelewel

(1786-1861)

syn właściciela Woli Cygowskiej,
najwybitniejszy polski historyk XIX wieku,
nauczyciel Adama Mickiewicza, działacz
polityczny, po Powstaniu Listopadowym
wyjechał na emigrację.

Prot Lelewel

(1780-1884)

syn właściciela Woli Cygowskiej, oficer
napoleoński, uczestnik Bitwy Narodów pod
Lipskiem i kampanii napoleońskiej 1812 roku,
za którą był odznaczony Krzyżem Virtuti
Militari. Od 1824 roku gospodarzył w Woli
Cygowskiej, gdzie stworzył kolekcję pamiątek
narodowych.

mjr Henryk Dobrzański „Hubal”

(1897-1940)

„ostatni żołnierz” II Rzeczypospolitej.
W 1939 roku przebywał w majątku w Krubkach
Górkach, gdzie z pozostałości pułku ułanów
sformował 180-osobowy oddział.

mjr Henryk Dobrzański - Hubal

1897 - 1940

Broni nie złożę.
Mundur nie zdejmę.
Tak mi dopomóż Bóg.

Gmina STRACHÓWKA

Hilaria Sobieska (prababka C.K.Norwida
(1761-1830)

z d. Buyno h. Ślepowron – żona Józefa
Sobieskiego miecznika liwskiego (ostatni
potomkowie króla Jana III Sobieskiego).
W Strachówce poznali się rodzice poety.
Na pamiątkę ich zaślubin w dn.25.04.1818 r.,
co roku odbywa się rekonstrukcja szlacheckiego
wesela pt. „Vademecum – w korowodzie
weselnym rodziców C. Norwida”.

Anna Sobieska (córnka Hilarii, matka
Ludwika, babka C.K.Norwida)
(1780-1814)

żona Ksawerego Dybowskiego, późniejszego
opiekuna Cypriana Kamila Norwida.

Zofia Sobieska (c. Ignacego, wnuczka
Hilarii) (1833 – 1912) trzykrotnie zamężna:

- z Józefem Komierowskim,

- z Władysławem Radwanem - z tego małżeństwa
urodził się syn - **Wacław Radwan**, malarz, wzięty
portrecista wyższych sfer.

- z krewniakiem Cypriana - Franciszkiem
Ksawerym Norwidem (1825-1864) - z tego
małżeństwa miała córkę Marię (po mężu
Łempicka) i wnuka **Tadeusza Łempickiego** - męża
słynnej malarki art deco - **Tamary Łempickiej**
z d. Gurwik-Górskiej

Dwór Hilarii Sobieskiej
w Strachówce

Tamara Łempicka malująca
portret męża Tadeusza

Gmina TŁUSZCZ

Wincentyna Karska

(1864 -1957) – właścicielka dóbr Chrzęsne

Zygmunt Karski

(1898 -1967) junior – syn Wincentyny, poeta, Skamandryta

Malarze:

Władysław Podkowiński

(1866-1895) - wybitny impresjonista, w latach 1892-1894 malował w Chrzęsnem

Julian Maszyński

(1841-1901) malarz, ilustrator, ożeniony ze Stanisławą z Koskowskich, właściciel Mokrej Wsi.

Miłosz Kotarbiński

(1854-1944) malarz, jeden z założycieli ASP w Warszawie, ożeniony z Ewą z d. Koskowską, ojciec m.in. Tadeusza Kotarbińskiego – światowej sławy filozofa i logika.

Władysław Podkowiński *Dzieci w ogrodzie* | 1892
olej, płótno, 67 × 47 cm, Muzeum Narodowe w Warszawie

Gmina WOŁOMIN

Wacław Nałkowski

(1851-1911)

geograf, podróżnik, publicysta.

Na granicy Wołomina i Kobyłki
wybudował dom i osiedlił się tam wraz
z rodziną. Dom Nałkowskich pełnił rolę
salonu literackiego.

Zofia Nałkowska

(1884-1954)

wybitna polska pisarka, która dzieciństwo
i młodość spędziła w „Domu nad Łąkami”,
obecnie - muzeum poświęcone jej i ojcu.

Ks. Ignacy Skorupka

(1893-1920)

kapelan 236 pułku piechoty Legii
Akademickiej, bohater bitwy pod
Ossowem zwanej „Cudem nad Wisłą,”
w dn. 14.08.1920 roku, pośmiertnie
odznaczony krzyżem Virtuti Militari.

Gmina ZĄBKI

Hrabia Adam Ronikier (1881-1963)

dziedzic Ząbek, inżynier, architekt, polityk. Hrabia Ronikier udzielał się politycznie w czasie I i II wojny światowej, opuścił Polskę w styczniu 1945 r. tuż przed wkroczeniem Armii Czerwonej do Krakowa, zagrożony aresztowaniem i karą śmierci, o których usłyszał w radiu. Zmarł na emigracji w USA.

Tadeusz Tołwiński (1887-1951)

architekt, urbanista, w 1912 roku stworzył projekt Miasta - Ogrodu w Ząbkach.

Projekt opracowany był na 8000 mieszkańców na 1600 działkach.

Willa Ronikierów, ok. 1920 r.

Plan Miasta – Ogrodu w Ząbkach

Willa inż. Tołłoczki, ok. 1920 r.

Gmina ZIELONKA

Leopold Janikowski

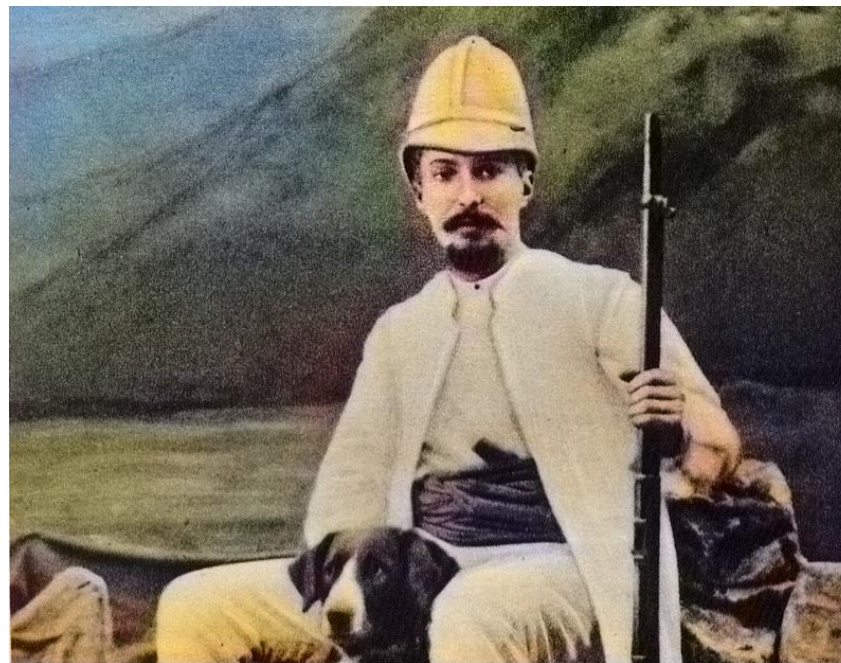
(1855 - 1942) – meteorolog, etnograf, podróżnik, uczestnik słynnej polskiej ekspedycji badawczej Stefana Szolc-Rogozińskiego do Kamerunu oraz kolejnej do Gwinei i Gabonu, organizator stałej wystawy etnograficznej w Warszawie, wicedyrektor Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie, mieszkaniec Warszawy i Zielonki.

Stanisław Leopold Janikowski

(1891 - 1965) - dyplomata II Rzeczypospolitej, etruskolog, działacz społeczny i polityczny, dyplomata w ambasadzie RP przy Stolicy Apostolskiej, redaktor polskich audycji nadawanych z Włoch, autor przyczynków do biografii Mikołaja Kopernika.

Wojciech Ignacy Janikowski

(1935 –2016) - wykładowca matematyki i informatyki, sekretarz Stowarzyszenia Polaków w Rzymie, opiekun i pomysłodawca udostępnienia rodzinnego domu w Zielonce dla celów kultywowania tradycji patriotycznej, niepodległościowej, podróżniczej, muzealnej.

Leopold Janikowski (1855-1942)

Stanisław Janikowski (1891-1965)

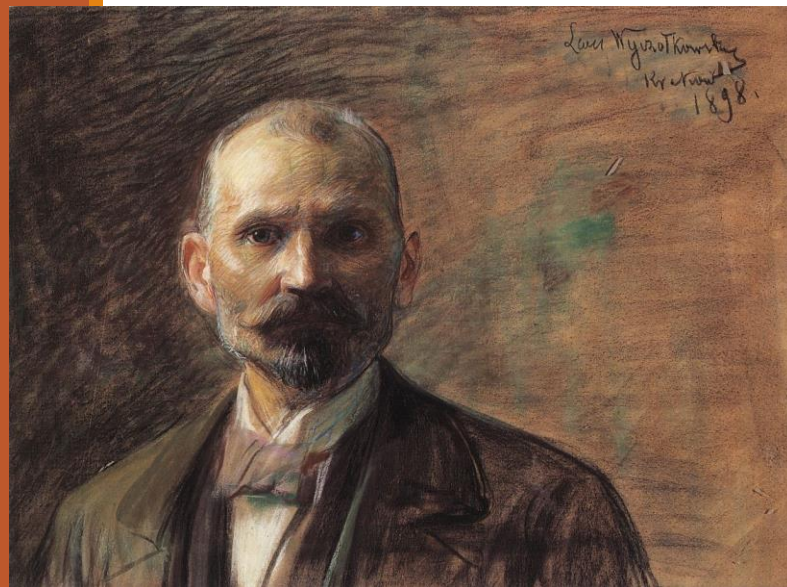

Wojciech Janikowski (1935-2016)

Gmina ZIELONKA

Leon Jan Wyczółkowski

(1852 – 1936) herbu Ślepowron, polski malarz, grafik i rysownik, jeden z czołowych przedstawicieli Młodej Polski w nurcie realizmu i impresjonizmu, uczeń Gersona i Matejki. Zmarł bezpotomnie.

stryjeczny pradziadek **Leon**

Witold Wyczółkowski

(1921 – 2011) stryjeczny wnuk Leona Wyczółkowskiego, znakomity portrecista i autor słynnych irysów

dziadek **Witold**

Wyczółkowscy - kultywowanie rodzinnych pasji artystycznych...

Leszek Wyczółkowski

(ur. 1950 w Zielonce) – polski malarz, grafik żyjący w Kanadzie. Ojciec był dla niego Mistrzem artystycznym.

stryj **Leszek** (brat ojca Mateusza)

Mateusz Wyczółkowski –

(ur. ok. 1980) bratanek Leszka, z wykształcenia architekt, mieszka i tworzy w Zielonce.

obecny mieszkaniec Zielonki - **Mateusz**

...ciekawostki...

Wiera Gran (1916 - 2007)

Edward Dwurnik (1943 - 2018)

Stanisław Ignacy Witkiewicz „Witkacy” (1885-1939)

- pisarz, dramaturg, malarz - często przyjeżdżał do Kobyłki, gdzie mieszkała jego narzeczona.

Wiera Gran (1916-2007)

najmłodsza piosenkarka okresu międzywojennego, występowała w getcie warszawskim, koncertowała na czterech kontynentach, jako prekursorka Edith Piaf. Po zakończeniu I wojny światowej rodzina zamieszkała w Wołominie. We wspomnieniach mówiła z sentymentem: „*Wołomin ... bajka jakaś...*”

Tola Mankiewiczówna (1900-1985)

śpiewaczka, tancerka, aktorka, gwiazda warszawskiej operetki, często bywała w Wołominie, gdzie mieszkała jej siostra.

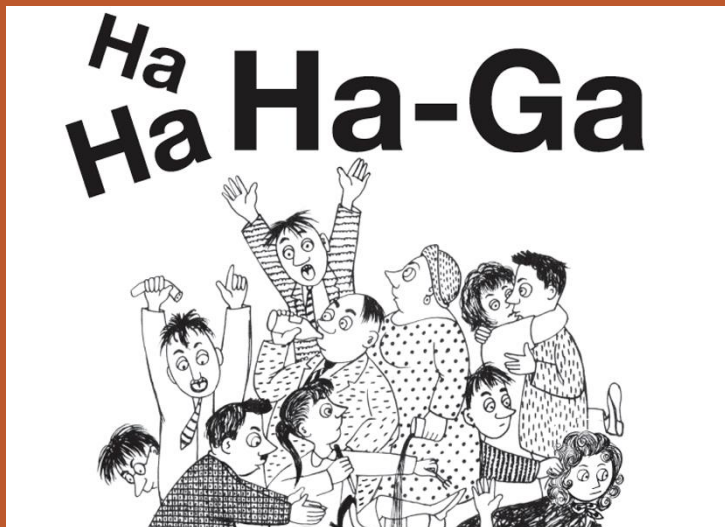
Czesław Miłosz (1911-2004)

wybitny poeta i eseista, laureat Literackiej Nagrody Nobla, często bywał w Wołominie, skąd pochodziła jego pierwsza żona.

Edward Dwurnik (1943-2018)

malarz i grafik, jedna z najbardziej rozpoznawalnych osobowości polskiej sztuki współczesnej, twórca około 5 tysięcy obrazów i 10 tysięcy rysunków, uchodził za jednego z najbardziej pracowitych polskich malarzy. Pochodził z Radzymina.

...ciekawostki...

Rysunek Anny Gosławskiej Lipińskiej
(1915 - 1975)

Małgorzata Dydek (1974 - 2011)

Jerzy Turek (1934 - 2010)

znany aktor teatralny i filmowy, przez lata związany z Teatrem Kwadrat, mieszkał w Kobyłce, gdzie został pochowany.

Eryk Lipiński (1908 -1991)

polski karykaturzysta, satyryk, dziennikarz, grafik, autor plakatów i tekstów kabaretowych. Założyciel tygodnika satyrycznego „Szpilki” i Muzeum Karykatury. W dzieciństwie mieszkał w Zielonce. W wieku kilku lat oświadczył się ośmioletniej Ani - sąsiadce zza płota i dotrzymał słowa.

Anna Gosławka Lipińska - Ha Ga (1915-1975)

żona Eryka Lipińskiego studiowała na ASP w pracowni Miłosza Kotarbińskiego, zastępną jako bardzo uznana rysowniczka.

Małgorzata Dydek (1974-2011) polska koszykarka, grała w lidze polskiej, francuskiej, hiszpańskiej, rosyjskiej i amerykańskiej. Była prawdopodobnie najwyższą profesjonalną koszykarką na świecie (jej wzrost podawany w mediach wahał się od 213 do 218 cm) oraz najwyższą zawodniczką w historii WNBA, mieszkała w Ząbkach, jej prochy zostały złożone na cmentarzu w Ząbkach.

...ciekawostki...

Irena Santor (ur. w 1934 r.)

Artur Żmijewski (ur. w 1966 r.)

ks. Jerzy Popiełuszko

od czerwca 1972 r. do października 1975 r.
był wikariuszem w parafii Św. Trójcy z Ząbkach.

Irena Santor (ur. 1934 r.)

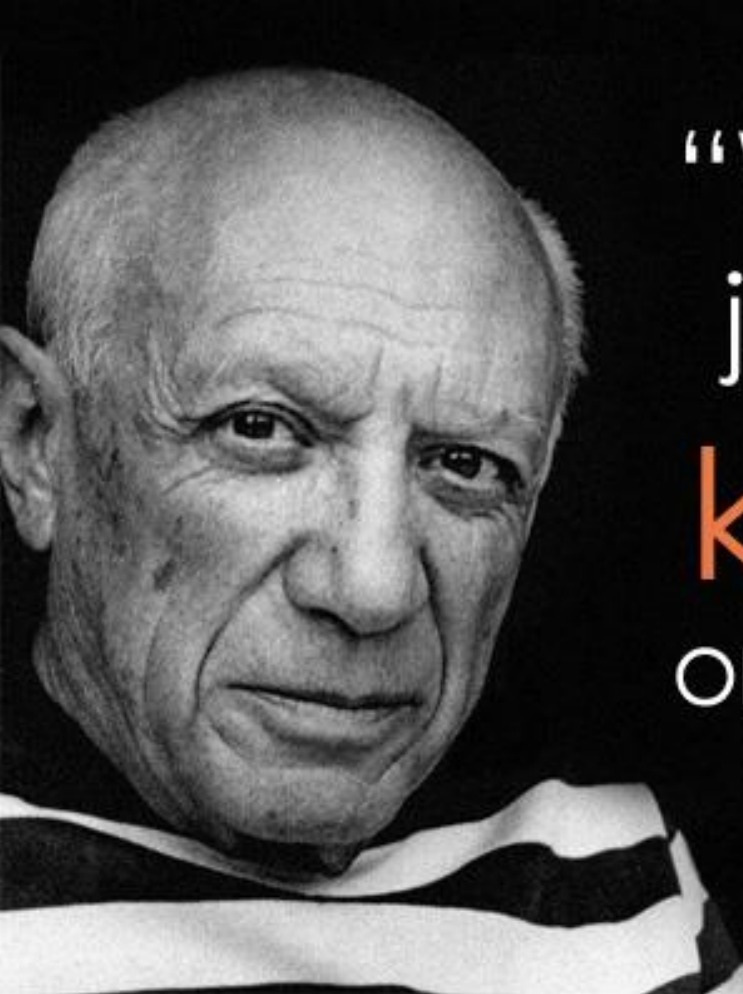
swoją karierę rozpoczęła w Zespole Pieśni i Tańca „Mazowsze”, uczestnicząc w pierwszym naborze, który odbył się w Klembowie. W latach 1951–1959 była solistką zespołu „Mazowsze”, po czym rozpoczęła samodzielną działalność estradową. Pierwsza w Polsce piosenkarka uhonorowana doktoratem honoris causa.

Prof. Paweł Nowak (ur. w 1965 r.)

studiował grafikę i malarstwo na ASP w Warszawie i od tego czasu związany z uczelnią, jako wykładowca, pełnił funkcję prodziekana ds. artystycznych; autor niezliczonych ilości wystaw własnych i zbiorowych; stworzył wiele galerii sztuki; od dziecka mieszkał w Kobyłce, a obecnie zamieszkuje w Wołominie.

Artur Żmijewski (ur. 1966 r. w Radzyminie)

polski aktor teatralny, filmowy, telewizyjny i dubbingowy, ostatnio bardziej znany, jako „Ojciec Mateusz”.

A black and white portrait of Pablo Picasso, showing his face from the chest up. He is looking slightly to the right with a serious expression. He has a receding hairline and is wearing a striped shirt.

“Wśród ludzi
jest więcej
kopii niż
oryginałów...”

-Pablo Picasso

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

Henryka Michalczewska
zastępca naczelnika

Wydziału Kultury Promocji i Sportu, Starostwa Powiatowego w Wołominie